

ایران و جهان در آستانه دوره معاصر

مشاوره: درس دوم به طور کلی به دو بخش تقسیم می‌شود: ۱. اوضاع ایران در دوره افشاریه و زبیریه (آستانه جهان معاصر) ۲. اوضاع بخش‌های دیگر جهان در این دوره از این درس تو نوبت اول ۴ نمره سوال طرح می‌شود. بهتره به بخش جهان در آستانه دوره معاصر توجه ویژه‌ای داشته باشید. چون مطالب و نکته‌های مهمی داره که معمولاً مورد پرسش قرار می‌گیره. امتحان نهایی پایانی هم از این درس همراه با درس اول مجموعاً ۲ نمره سوال خواهد داشت.

ایران از نادرشاه افشار تا آقامحمدخان قاجار

- ایران در فاصله سقوط صفویه تا تأسیس حکومت قاجار (۱۱۳۵-۱۲۱۰ ق) فرازونشیب‌های زیادی را پشت سر گذاشت. در این دوره، سلسله‌های افشاریه و زندیه مدت کوتاهی حکومت کردند.
- سقوط اصفهان و فروپاشی حکومت صفویه موجب آشفتگی امور و بروز هرج و مرج داخلی شد و افغان‌ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری: نتوانستند حاکمیت مقتدری تشکیل دهند. در همین حال روسیه و عثمانی نیز بخش‌هایی از شمال و غرب ایران را اشغال کردند. در چنین شرایطی بود که نادر ظهور کرد.

تأسیس حکومت افشاریه

خاستگاه ایل افشار

- از ایل‌های قزلباش بود که در به سلطنت رساندن حکومت صفویه نقش داشت. در عصر صفوی بخشی از این ایل را برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمالی کوچاندند.
- نادر، سرداری در رکاب شاهزاده صفوی (مراحل قدرت گرفتن یا به قدرت رسیدن نادر) پس از تسلط افغان‌ها بر اصفهان، یکی از پسران شاه سلطان حسین صفوی به نام **تهماسب** برای گردآوری نیرو و بازگرداندن حکومت صفویان از پایتخت گریخت، فتحعلی‌خان و نادر به او پیوستند و خراسان را تصرف کردند ← پس از کشته شدن فتحعلی‌خان، نادر ابتکار عمل را به دست گرفت ← فرمانده سپاه تهماسب شد ← پیروزی نادر بر ارتش عثمانی و آزادی سرزمین‌های اشغال‌شده ← روس‌ها با مشاهده توان نظامی نادر، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند.
- پیروزی‌های نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی ^{زینده} ← نشستن بر تخت شاهی ← خلع تهماسب به بهانه بی‌کفایتی ← فراخواندن بزرگان کشور، علما، سران ایل‌ها و طوایف به شورای دشت مغان
- شرط نادر برای پذیرفتن سلطنت: ۱) حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی ۲) موروثی شدن سلطنت در خاندان او ۳) حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی

مشاوره: رفقای خوبم این قسمت چندین بار سوال نهایی بود. نگیر نگفتم 😊

نکته: نادر پس از رسیدن به سلطنت، برای حل مشکلات سیاسی و مذهبی و به‌ویژه رفع اختلافات مذهبی با عثمانی تلاش کرد. او گاهی با جنگ و زمانی با زبان مصالحه و مذاکره و دادن امتیاز در صدد حل مشکل برمی‌آمد. در این دوره عامل انسجام‌بخش مردم ایران، مذهب شیعه تضعیف گردید.

- عوامل شکست نادر در حل مشکلات مذهبی با عثمانیان: ۱) کارشکنی‌های عثمانی ۲) گرفتاری‌های داخلی ۳) گرفتاری‌های خارجی

علل و عوامل ناکامی نادرشاه در امور داخلی

- اشتغال پیوسته به جنگ
- مالیات‌های اضافی از مردم برای تأمین هزینه‌های جنگ
- بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان
- توجه به تقویت قوای نظامی و غفلت از دیگر عوامل مؤثر بر حکومت

افشاریان پس از نادر

- اتفاقاتی که بعد از مرگ نادر به وجود آمد: ← رقابت و جنگ برای به دست گرفتن قدرت میان افراد خاندان نادر و سران ایل‌ها ← خرابی و کشتار زیاد ← کسب قدرت افرادی با ادعای انتساب به خاندان صفوی ← عادل‌شاه و ابراهیم‌شاه به‌عنوان جانشین نادر برای مدت کوتاهی مدعی حکومت شدند ← به قدرت رسیدن شاهرخ (نوه نادر) در مشهد

به قدرت رسیدن زندیان

کریم‌خان زند و رئیس طایفه زند از طایفه‌های لر پس از کشته‌شدن نادر در صدد کسب قدرت برآمد. او رقبیان و مدعیان حکومت را از میان برداشت و با تسلط بر بخش وسیعی از ایران سلسله زندیه را تأسیس کرد.

اقدامات و شیوه حکومت کریم‌خان زند

از ادامه لشکرکشی و جنگ برای در اختیار گرفتن سایر مناطق ایران دست کشید ← آرامش، رونق و آبادانی قلمرو به‌ویژه شیراز شد. از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران (وکیل‌الرعا) خواند. دلایل ماندگاری نام و نشان کریم‌خان در تاریخ: مدارا با دشمنان، همدردی با مردم و...

ایران پس از کریم‌خان

به قدرت رسیدن ۷ نفر از خاندان زند در کمتر از ۱۵ سال پس از مرگ کریم‌خان روی کار آمدن لطفعلی خان شکست لطفعلی‌خان از آقا محمدخان علت شکست: اشتباهات نظامی، رویگردانی بزرگانی مانند ابراهیم‌خان کلانتر اسارت و مرگ لطفعلی‌خان زند ← انقراض سلسله زند

ایران در دوران افشاریه و زندیه

روابط خارجی ایران

مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه به علت درگیری‌های داخلی و بی‌ثباتی سیاسی نسبت به عصر صفوی کاهش یافت مهم‌ترین مسائل خارجی این دوره برخورد‌های سیاسی - نظامی با همسایگان غربی (عثمانی) و شمالی (روسیه) اختلاف با زمامداران عثمانی، سرانجام با عقد معاهده‌ای میان دو طرف ← صلحی شد که تا اواخر حکومت کریم‌خان که سپاه زندیه بصره را تصرف کرد، دوام آورد.

مناسبات سیاسی و اقتصادی و ارتباطات فرهنگی ایران

دوره افشاریه	دوره زندیه
<ul style="list-style-type: none"> نادر برای انگلیسی‌ها معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت. در صدد برآمد از دانش انگلیسی‌ها در زمینه تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند و جان‌التون انگلیسی را استخدام کرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ورود هیئت‌هایی از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری در ایران → به توافق نرسیدند و گشایشی در روابط صورت نگرفت.

نظام اداری و سیاسی

سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه به‌دلیل حاکمیت عناصر ایلی، غلبه تفکر نظامی‌گری، بی‌ثباتی سیاسی و کوتاه بودن دوران استقرار سلسله‌ها اعتبار و قوت سابق را نداشت. شیوه اداره حکومت در دوران نادرشاه حکومت نادرشاه بر اقتدارگرایی مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی و ارتش متکی بود.

اقتصاد، تجارت و کشاورزی

دلایل ضعف و رکود شدید کشاورزی و تجارت در دوره افشاریه سقوط صفویان ← جنگ‌ها و آشوب‌های داخلی اشغال بخش‌هایی از نواحی غربی و شمالی ایران به ترتیب توسط عثمانی و روسیه تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه و نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده، به کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی انجامید. اخذ مالیات‌های سنگین از مردم برای تأمین هزینه‌های نظامی ← تشدید نابسامانی‌های اقتصادی شد. اقتصاد، تجارت و کشاورزی در دوره کریم‌خان زند اقداماتی برای بهبود کشاورزی و بازرگانی صورت گرفت. شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند. عوامل مؤثر در رونق اقتصادی این دوره عبارت‌اند از: آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات‌ها، دربار کم‌تجمل و تلاش کریم‌خان برای تثبیت قیمت کالاها

مشاوره: بچه‌ها سعی کنید این قسمت رو به صورت مقایسه‌ای بخونید.

علم، ادبیات و آموزش

• در عصر افشار و زند به سبب آشفتگی‌های سیاسی و اجتماعی، علم و آموزش رونق دوران صفویان را نداشت.

دوره افشاریه	دوره زندیه
<ul style="list-style-type: none"> ■ در پی سقوط صفویه، مدارس و حوزه‌های علمی اصفهان و شهرهای دیگر تعطیل شدند یا از رونق افتادند. ■ عدم‌ای از علما و طلاب که از هجوم افغان‌ها جان سالم به‌در برده بودند، به عتبات عالیات مهاجرت کردند. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ آرامش و ثبات نسبی زمان کریم‌خان زند \leftarrow رونق فعالیت‌های علمی و آموزشی و ایجاد مدارس جدید شد. ■ شعر و ادب در دوره زندیه تحول یافت که محققان از آن با عنوان «نهضت بازگشت ادبی» یاد کرده‌اند. ■ چهره‌های برجسته این سبک ادبی به سبک خراسانی و شیوه شعری چون فرخی، عنصری، سعدی و حافظ شعر می‌سرودند.

هنر و معماری در دوره افشاریه

ورود هنرمندان و صنعتگران هندی به ایران، پس از فتوحات نادر در هند \leftarrow تلفیق هنر ایرانی و هندی شد.
در دوره نادرشاه اصفهان بازسازی شد.
در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود، بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید ساخته شد.

هنر و معماری در دوره زندیه

در دوره استقرار کریم‌خان زند در شیراز اقدامات قابل توجهی انجام شد.
مدارا و احترام کریم‌خان زند نسبت به هنرمندان و علما موجب رونق هنر و معماری در زمان او شد.
اقدامات عمرانی کریم‌خان در شیراز: ساخت مجموعه مسجد و بازار و حمام وکیل، ارگ کریم‌خانی و بازسازی آرامگاه‌های حافظ و سعدی و باغ دلگشا
ساخت بناهایی با عنوان «کلاه فرنگی» که نوعی بنا با کاربرد تفریحی و بنایی کوچک و تزئینی بود که در وسط باغ‌ها یا تفریحگاه‌ها ساخته می‌شد.

حمام وکیل - شیراز

نقاشی و نگارگری در دوره زندیه

نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تطبیق دادند.
اوج رونق مکتب نقاشی شیراز که در دوره معولان شکل گرفته بود.
نقاشان برجسته این دوره: محمدصادق، اشرف و میرزا بابا

جهان در آستانه دوران معاصر

• سده‌های ۱۷ تا ۱۹ میلادی، دو سوی عالم وضعیت دوگانه متضادی داشت.

وضعیت جهان در سده‌های ۱۷ تا ۱۹ میلادی	جانب شرق	جانب غرب
	حکومت‌های مسلمان ایران، عثمانی و گورکانیان هند در دوران ضعف به سر می‌بردند.	امپراتوری‌ها و دولت‌های روسیه، فرانسه و انگلستان در مسیر قدرت و شکوفایی قرار داشتند.

الف) حکومت‌های مسلمان در گرداب مشکلات

۱. عثمانی، امپراتوری بیمار

- امپراتوری مسلمان عثمانی در قرن ۱۸ م بر بخش‌های وسیعی از شمال آفریقا و آسیای غربی تا اروپای شرقی حکومت می‌کرد.
- این امپراتوری در مسیر اصلی تجارت زمینی و دریایی بین شرق و غرب قرار داشت و پل ارتباطی بین آسیا و اروپا بود.
- مجموعه عوامل داخلی و همچنین نفوذ و مداخله قدرت‌های استعماری، موجب ضعف و زوال عثمانی شد تا جایی که حتی اصلاحات انجام‌شده هم کمکی نکرد.
- دخالت‌های کشورهای اروپایی به‌ویژه انگلستان، روسیه، فرانسه و اتریش در امور داخلی عثمانی به بهانه دفاع از حقوق اقلیت‌ها
- وجود رقابت بین دولت‌های اروپایی مانع از آن شد که دولت عثمانی به‌طور کامل تحت سلطه یکی از آنان در بیاید.

۲. حکومت گورکانیان هند اسیر استعمار غربی

مؤسس: محمد بابر از نوادگان تیمور گورکانی

محدوده حکومت: بخش بزرگی از هندوستان

نقش مهمی در گسترش اسلام و زبان فارسی در هندوستان داشت.

۳. ورود استعمارگران به سرزمین هند

نخستین استعمارگرانی که به هند وارد شدند ← پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها بودند.

دولت گورکانی به اروپاییان امتیازات تجاری و گمرکی قابل توجهی داد.

در سده ۱۸م دولت‌های فرانسه، هلند و انگلستان وارد هند شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری با نام «کمپانی هند شرقی» فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند.

استعمارگران اروپایی به تدریج با دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند، بخش‌هایی از این سرزمین را تصرف کردند، اما میان استعمارگران رقابت شدیدی وجود داشت که پیروز این رقابت‌ها و جنگ‌ها، دولت انگلستان بود.

انگلستان برای حفظ سلطه در هند، اقدام به دست‌اندازی بر سرزمین‌های مجاور و مداخله در امور کشورهای همسایه هند از جمله ایران کرد.

انگلستان پس از سرکوب شورش سربازان هندی در سال ۱۸۵۷م رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد و ملکه انگلستان، امپراتریس هند و بریتانیا ملقب شد.

ب) اروپا و آمریکا؛ انقلاب و استعمار

۱ انگلستان، انقلابی برای نظام مشروطه

در اواخر قرن ۱۷م تحول سیاسی بزرگی در انگلستان رخ داد که بر جهان پس از خود تأثیرگذار بود.

در سال ۱۶۴۶م میان مجلس به رهبری الیور کرامول و چارلز یکم، پادشاه انگلستان جنگی در گرفت ← نتیجه ← پیروزی مجلس

اقدامات کرامول

نظام پادشاهی را برانداخت و خود به مقام ریاست جمهوری رسید.

با مجلس به دلایل مذهبی و... درگیر بود و در نهایت آن را منحل کرد.

بعد از مرگ کرامول ← احیای نظام سلطنت ← جنگ میان مجلس و پادشاه ← پیروزی مجلس و انقلاب باشکوه

از پیامدهای انقلاب باشکوه این بود که منشأ الهی سلطنت نفی شد و مجلس، منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

انگلستان پس از انقلاب باشکوه

شکست رقاباتی همچون اسپانیا و فرانسه

گسترش مستعمرات

در دوران طولانی حکومت ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد.

به بخش‌های بزرگی از آفریقا، آسیا، اقیانوسیه و آمریکای شمالی دست یافت.

۲ آمریکا در راه استقلال

سرزمین آمریکا تا قرن ۱۸م شامل تنها چند ایالت در ساحل اقیانوس اطلس بود.

ایالت‌های ساحل شرقی بر ویرانه خانه‌ها، مزارع و املاک بومیان سرخ‌پوست بنا شده بود.

اروپاییان زیادی به دلایل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، اروپا را ترک کرده و در سرزمین‌های تازه تصاحب‌شده ساکن شدند.

نکته: بریتانیا بر اکثر این مناطق حکومت می‌کرد.

علل جنگ‌های مردم آمریکا با انگلستان

وضع قوانین سخت توسط دولت انگلیس

تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن رقیب

تحریکات فرانسویان

نتیجه جنگ

پیروزی مستعمره‌نشینان

استقلال قاره آمریکا (۱۷۸۳م)

جورج واشنگتن به‌عنوان نخستین رئیس‌جمهور این کشور انتخاب شد. (۱۷۸۹م)

ملکه ویکتوریا (۱۸۱۹ - ۱۹۰۱ م)

- اقدامات دولت آمریکا پس از استقلال: پیشروی به سوی غرب ← گسترش وسیع سرخ‌پوستان ← افزودن ایالت‌های جنوبی و جنوب غربی مانند کالیفرنیا و تگزاس ← اشغال مکزیک ← توسعه اقتصاد آمریکا با بهره‌گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی ← در پایان قرن ۱۹ م به پیشرفت‌های سیاسی، اقتصادی و صنعتی دست یافت.

۳ فرانسه، انقلابی برای آزادی و برابری

- کشور فرانسه در قرن ۱۸ م به سبب شکست نظامی از انگلستان و صرف منابع مالی در سرزمین آمریکا، باورشکستگی اقتصادی، ضعف سیاسی و نظامی روبه‌رو شد. جامعه فرانسه در آستانه انقلاب کبیر دارای سه طبقه اجتماعی بود: (پریم ببینیم این سه طبقه چه تأییدی در جامعه فرانسه گذاشتند و چقدر در انقلاب کبیر فرانسه نقش داشتند؟)

• طبقات جامعه فرانسه

- طبقه ممتاز: اشراف و زمین‌داران بزرگ که از پرداختن مالیات با وجود امتیازات زیاد معاف بودند.
- طبقه متوسط: اغلب تحصیل کرده ← دارای مشاغل همچون وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه‌نگاری و تجارت ← از اینکه طبقه ممتاز برایشان امتیازی قائل نبود، به شدت ناراضی بودند.
- طبقه فقیر: جمعیت زیادی بودند ← بار اصلی مالیات و خدمات نظامی بر دوش آنان بود. ← حکومت لویی شانزدهم و طبقه ممتاز را عامل سیه‌روزی خود می‌دانستند.

نکته: در کنار این عوامل، تحولات فکری جامعه فرانسه نیز نقش بزرگی در پیدایش انقلاب داشت که تحت تأثیر عصر روشنگری اروپا، فلاسفه و روشنفکرانی ظهور کردند که اندیشه‌های آنان مردم را به سوی انقلاب رهنمون ساخت و به اصحاب دایرةالمعارف مشهور بودند.

نگاره ژان ژاک روسو (۱۷۱۲ - ۱۷۷۸ م)

• اندیشه‌های انتقادی اصحاب دایرةالمعارف (روشنفکران فرانسه)

- ولتر: اطاعت از عقل مادی - مبارزه با خرافات
- مونتسکیو: دفاع از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر
- روسو: تأکید بر اهمیت انتخابات - تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.

نکته: عوامل شروع انقلاب فرانسه ۱ نظریات ولتر، مونتسکیو و روسو دیدگاه مردم فرانسه را تغییر داد. ۲ غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم و تجملات و ولخرجی‌های او و درباریان از سوی دیگر خشم مردم را شعله‌ور ساخت.

- روند انقلاب کبیر فرانسه (رویدادهای پس از آن ۹۸۷۱ م): حمله مردم خشمگین پاریس به زندان باستیل ← لویی شانزدهم را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کرده ← عزل پادشاه و برقراری نظام جمهوری ← اعدام لویی شانزدهم و ماری آنتوانت ← هراس اروپایی‌ها از نشر افکار انقلابی و اعدام لویی و همسرش ← جنگ کشورهای اروپایی با فرانسه ← به قدرت رسیدن ناپلئون بناپارت ← اجرای کودتا ← انتخاب ناپلئون به امپراتوری فرانسه

۴ انقلاب صنعتی، دگرگونی جهان

- تا اواخر قرن ۱۸ م عامل اصلی تولید، نیروی بازوی انسان بود. در انقلاب صنعتی نیروی محرکه آب و سپس بخار جایگزین نیروی جسمی انسان شد.
- آغاز انقلاب صنعتی: اختراع و تکمیل ماشین بخار در انگلستان ← نخستین تحول صنعتی در نساجی و پارچه‌بافی صورت گرفت.
- مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا به دلیل نیاز کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه مادی فراوان و حمایت دولت‌ها تغییر کرد.

• مهم‌ترین پیامدهای انقلاب صنعتی در خارج

- گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی
- افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران در داخل اروپا

۵ روسیه در مسیر توسعه طلبی

• روسیه تا پیش از به قدرت رسیدن پتر کبیر، در رقابت استعماری اروپاییان جایگاهی نداشت اما سیاست‌ها و اقدامات پتر کبیر این کشور را در مسیر توسعه طلبی نظامی و سیاسی قرار داد.

- اقدامات پتر کبیر:
- ۱) استخدام کارشناسان اروپایی
 - ۲) تأسیس مدارس و دانشگاه‌های جدید
 - ۲) تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی
- نتیجه: این اقدامات پتر کبیر، روسیه را وارد مسابقه استعمار کرد.

• از برنامه‌های پتر کبیر برای قدرتمند کردن روسیه ← گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد برای کسب منافع تجاری و سیاسی بود.

اقدامات جانشینان پتر کبیر

اقدامات وسیع نظامی در نواحی شرقی اروپا و حوزه دریاهای بالتیک، سیاه و مازندران جنگ با کشورهای ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی نظیر فرانسه

سؤالات امتحانی

بخش اول

ایران از نادرشاه افشار تا آقامحمدخان قاجار

الف به خاطر بیاورید.

۱) درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح کنید.

۱۱۵. هثماتی‌ها با مشاهده توان نظامی نادر و جنگجویانش پیش از برخورد نظامی، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند.
۱۱۶. پس از کشته شدن فتحعلی شاه قاجار، کریم خان که جنگاوری شجاع و متهور بود، فرماندهی سپاه تهماسب را عهده‌دار شد.
۱۱۷. هادل شاه، جانشین نادر، از قلمرو وسیع نادر به شهر مشهد بسنده کرد.
۱۱۸. کریم خان زند، برخلاف سنت معمول، از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران خواند.
۱۱۹. تهماسب پسر شاه سلطان حسین صفوی در نخستین گام، اصفهان را تصرف کرد.
۱۲۰. ابراهیم شاه، آخرین فرمان‌روای زند بود که به دست آقامحمدخان کشته شد.
۱۲۱. با مرگ کریم خان زند، سلسله زندیه منقرض شد.
۱۲۲. کریم خان زند، رئیس طایفه زند از طوایف کرد بود.

۲) جاهای خالی را با کلمات یا جملات مناسب کامل کنید.

۱۲۳. شاهرخ، نوه نادر، از قلمرو وسیع افشار به شهر _____ بسنده کرد. (مشهد - اصفهان)
۱۲۴. کریم خان برخلاف سنت معمول، عنوان _____ را برای خود برگزید و از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد.
۱۲۵. در دوره _____ اصفهان بازسازی شد.
۱۲۶. نادرشاه برای تأسیس نیروی دریایی جان التون _____ را استخدام کرد.

۳) گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۲۷. به کدام دلیل، افغان‌ها نتوانستند در ایران حاکمیت مقتدری تشکیل دهند؟

- ۱) ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی
- ۲) کارشکنی ایرانیان اهل دیوان
- ۳) رقابت و نزاع میان افغان‌ها بر سر حکومت
- ۴) مشغول بودن افغان‌ها به حفاظت از مرزهای ایران
۱۲۸. پس از سقوط حکومت صفوی، کدام حکومت‌های خارجی بیگانه در پی دست‌اندازی به خاک ایران برآمدند؟
- ۱) انگلستان و فرانسه
- ۲) گورکانی و هلند
- ۳) عثمانی و روسیه
- ۴) اسپانیا و ازبکان

۱۲۹. نادرشاه افشار در پی کدام عامل به قتل رسید؟

- ۱) در جنگ با مهاجمان قفقازی
- ۲) با توطئه نزدیکان و سردارانش
- ۳) توسط کریم خان زند
- ۴) توسط شاهزادگان باقی‌مانده از خاندان صفوی

۴. عبارت‌های زیر را به مفاهیم مورد نظر در ستون مقابلشان وصل نمایید. (دو مورد از ستون سمت چپ اضافه است).
۱۳۰. مشخص کنید هر عبارت مربوط به کدام شخصیت است.

الف) حکومت وی بر اقتدارگرایی مطلق شاه متمرکز بود.	☐	۱) کریم‌خان زند	☐
ب) روشنفکران این کشور به اصحاب دایرةالمعارف معروف بودند.	☐	۲) انگلستان	☐
ج) نخستین رئیس‌جمهور آمریکا پس از استقلال بود.	☐	۳) نادرشاه افشار	☐
د) بازسازی آرامگاه حافظ از اقدامات عمرانی اوست.	☐	۴) فرانسه	☐
		۵) ناپلئون بناپارت	☐
		۶) جورج واشنگتن	☐

۵. به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۳۱. شرایط نادر را که در دشت مغان برای پذیرش سلطنت مطرح کرد، نام ببرید.
۱۳۲. چه عواملی زمینه‌های نشستن نادر بر تخت شاهی را فراهم آورد؟
۱۳۳. نادر چگونه شاه ایران شد؟
۱۳۴. چرا تلاش‌های نادر به نتیجه مطلوب نرسید؟
۱۳۵. عامل انسجام‌بخش مردم ایران چه بود و در کدام دوره تضعیف شد؟

ب. تعریف اصطلاحات و مفاهیم تاریخی

۱۳۶. وکیل‌الرهايا:

پُر تکرار (خرداد ۹۹ - خارج خرداد ۱۴۰۱)

ج. توصیف، فهرست و طبقه‌بندی اجزا یا ویژگی‌های پدیده‌های تاریخی

(شهریور ۹۹)

۱۳۷. نادر افشار برای به دست گرفتن قدرت در دشت مغان چه شرایطی را مطرح کرد؟ (ذکر دو مورد کافی است).
۱۳۸. دو مورد از علل ناکامی نادرشاه در ایجاد ثبات و امنیت پایدار را بنویسید.
۱۳۹. عملکرد نادرشاه افشار و کریم‌خان زند بعد از رسیدن به قدرت را با یکدیگر مقایسه کنید.

د. من کیستم؟

۱۴۰. از پادشاهان فرانسه هستیم که انقلابیون تندرو مرا عزل و نظام جمهوری را برقرار نمودند.

بخش دوم

روابط خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه

الف. به خاطر بیاورید.

۱. درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح کنید.

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

۱۴۱. در عصر صفوی بخشی از ایل قاجار را برای محافظت از خراسان در برابر ازبکان به سمت شمال کوچ دادند.
۱۴۲. پس از تسلط افغان‌ها بر اصفهان، یکی از پسران شاه‌سلطان حسین صفوی به نام تهماسب برای گردآوری و بازگرداندن حکومت صفویان از پایتخت گریخت.
۱۴۳. در دوره زندیه عامل انسجام‌بخش مردم ایران، یعنی مذهب شیعه تضعیف گردید.
۱۴۴. کریم‌خان زند، به‌عنوان پادشاه توفیق نیافت که زمینه را برای ثبات و امنیت پایدار و انتقال آرام قدرت پس از خود فراهم کند.
۱۴۵. مدارا و احترام نادر به هنرمندان و علما موجب رونق هنر و معماری در زمان او شد.
۱۴۶. منطقه کلات، محل نگهداری خزاین نادر بود.
۱۴۷. سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشار و زندیه، همچنان اعتبار دوران صفوی را داشت.
۱۴۸. مکتب نقاشی شیراز در دوران زندیه شکل گرفت.

۲. جاهای خالی را با کلمات یا جملات مناسب کامل کنید.

۱۴۹. چهره‌های برجسته نهضت بازگشت ادبی به سبک _____ شعر می‌سرودند. (خراسانی - هندی)
۱۵۰. در دوره نادرشاه، شهر _____ بازسازی شد.
۱۵۱. شیوه اداره ایالات، ولایات، شهرها و روستاها در عصر افشاریه و زندیه همانند دوران _____ بود.
۱۵۲. شعر و ادب فارسی در دوره زندیه تحول چشمگیر یافت که محققان از آن با عنوان _____ یاد کرده‌اند.
۱۵۳. در دوران زندیه، بناهایی با نام _____ گسترش یافت که کوچک بود و در وسط باغ‌ها یا تفریح‌گاه‌ها ساخته می‌شد.

۳. گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۵۴. در دوران نادرشاه افشار بنای باشکوه کاخ خورشید در کدام شهر یا منطقه ساخته شد؟

- ۱) کلات ۲) اصفهان ۳) دشت مغان ۴) شیراز

۴ عبارت‌های زیر را به مفاهیم مورد نظر در ستون مقابلشان وصل نمایید.

۱۵۵. عبارت‌های ستون سمت راست مربوط به اوضاع معماری و شهرسازی دوران نادر است، شهر و بنای مربوط را انتخاب کنید. (دو مورد در سمت چپ اضافی است.)

الف) این شهر در دوره نادرشاه بازسازی شد.	☐	۱) اصفهان
ب) این کاخ در منطقه کلات ساخته شد.	☐	۲) مشهد
	☐	۳) کاخ خورشید
	☐	۴) شمس‌العماره

۵ به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۵۶. چرا مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه نسبت به عصر صفوی کاهش چشمگیری یافت؟

۱۵۷. حکومت نادرشاه بر چه پایه‌هایی متکی بود؟

۱۵۸. چرا نادرشاه، جان‌تئون انگلیسی را استخدام کرد؟

۱۵۹. نقاشان برجسته عصر زندیه را نام ببرید؟

۱۶۰. هم‌زمان با روی کار آمدن افشارها چه عواملی موجب ضعف و زوال عثمانی شد؟

۱۶۱. وضعیت اقتصادی ایران را در دوره کریم‌خان زند با دوران افشاریه، مقایسه کنید.

۱۶۲. تفاوت وضعیت علم، ادبیات و آموزش را در عصر افشار و زند نسبت به دوره صفویه، بیان کنید.

ب اظهارنظر و قضاوت

۱۶۳. به نظر شما با وجود تبوغ نظامی و بی‌باکی نادرشاه افشار، چرا وی به دست اطرافیانش کشته شد؟

ج به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۱۶۴. چرا نادرشاه افشار نتوانست به ایجاد امنیت پایدار و تثبیت حکومت خویش پردازد؟

۱۶۵. درباره وضعیت سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه توضیح دهید.

۱۶۶. علل و عوامل ناکامی نادرشاه برای انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشاریه را فهرست‌وار بیان کنید.

۱۶۷. پترکبیر چگونه روسیه را وارد مسابقه استعمار کرد؟

د من کیستم؟

۱۶۸. از سرداران ایل افشار هستم که ابتکار عمل را به دست گرفتم و فرماندهی سپاه تهماسب دوم را عهده‌دار شدم و طی چندین جنگ، افغان‌ها را شکست دادم.

۱۶۹. به دلیل همدردی با مردم، ساده‌زیستی و رفتار مناسب با اقلیت‌های دینی، از من نام و نشان نیکی در تاریخ ایران به جا مانده است.

بخش سوم

جهان در آستانه دوران معاصر

الف به خاطر بیاورید.

۱ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح کنید.

۱۷۰. بزرگ‌ترین دستاورد انقلاب باشکوه انگلستان، نفی منشأ الهی سلطنت بود.

۱۷۱. طبقه فقیر جامعه فرانسه در آستانه انقلاب کبیر در قرن ۱۸ م، از پرداخت مالیات معاف بودند.

۱۷۲. ناپلئون بناپارت یکی از فرماندهان ارتش فرانسه بود که در اثر پیروزی‌هایش به شهرت رسید.

۱۷۳. گسترش بی‌رویه شهرها و ایجاد نارضایتی‌های اجتماعی از جمله مسائل انقلاب صنعتی بود.

۱۷۴. در سده ۱۸ م، دولت‌های اروپایی وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری با نام کمپانی هند شرقی، فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند.

۱۷۵. ژان‌ژاک روسو (روشنفکر فرانسه) از اطاعت انسان از عقل مادی سخن می‌گفت.

۲ جاهای خالی را با کلمات یا جملات مناسب کامل کنید.

۱۷۶. حکومت گورکانیان هند یا مغولان کبیر را _____ نواده تیمور گورکانی تأسیس کرد.

۱۷۷. رقابت شدید استعمارگران در هند در نهایت با پیروزی _____ به پایان رسید.

۱۷۸. انقلاب صنعتی با اختراع و تکمیل ماشین بخار در کشور _____ آغاز گردید. (فرانسه - انگلیس)

۱۷۹. ظهور انقلاب صنعتی سبب شتاب گرفتن و گسترش _____ گردید.

۱۸۰. در سال ۱۶۴۶ م، _____ نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد.

(خرداد ۱۴۰۱)

ج مقایسه پدیده‌های تاریخی

(خرداد ۱۴۰۱)

۲۰۷. نظرات «ولتر» و «مونتسکیو» دو تن از مشهورترین روشنفکران فرانسه را در دوران انقلاب با هم مقایسه کنید.

د توصیف، فهرست و طبقه‌بندی اجزا یا ویژگی‌های پدیده‌های تاریخی

۲۰۸. نتیجه سیاست‌های توسعه‌طلبانه پتر کبیر و جانشینان وی چه بود؟
 ۲۰۹. درباره وضعیت طبقه فقیر فرانسه در آستانه بروز انقلاب، توضیح دهید.

ه اظهارنظر و قضاوت

۲۱۰. به نظر شما چرا در قرون هفدهم تا نوزدهم میلادی، هم‌زمان شاهد افول حکومت‌های شرقی و قدرت‌یابی دولت‌های غربی هستیم؟

و کاربرست شواهد و مدارک تاریخی

الف) «انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان شد؛ زیرا در نتیجه صنعتی شدن، کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه مادی فراوان و حمایت‌های دولت‌ها نیاز پیدا کردند. پیامد مهم این امر، گسترش استعمار و هارت کشورهای آسیایی و آفریقایی بود.»

۲۱۱. در نتیجه صنعتی شدن، کشورهای اروپایی به چه مواردی نیاز داشتند؟

۲۱۲. پیامد مهم انقلاب صنعتی چه بود؟

ب) «پس از انقلاب فرانسه، لویی شانزدهم و همسرش ماری آنتوانت توسط انقلابیون اعدام شدند. اعدام این دو و بسیاری از مخالفان با گیوتین و همچنین نشر افکار انقلابی و شعارهای آزادی خواهانه انقلابیون، موجب ترس و خشم دولت‌ها در کشورهای اروپایی شد. در نتیجه آن‌ها با فرانسه وارد جنگ شدند.»

۲۱۳. پس از انقلاب فرانسه، چه کسانی اعدام شدند؟

۲۱۴. به چه دلیل کشورهای اروپایی با دولت فرانسه وارد جنگ شدند؟

ز به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۲۱۵. عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان را ذکر کنید.

۲۱۶. آمریکا پس از استقلال، دست به چه اقداماتی زد؟ توضیح دهید.

۲۱۷. چرا پس از انقلاب فرانسه، کشورهای اروپایی با فرانسه وارد جنگ شدند؟

۲۱۸. اقدامات پتر کبیر را نام ببرید.

۲۱۹. چه عواملی به شکل‌گیری انقلاب صنعتی در انگلستان کمک کرد؟

۲۲۰. انقلاب صنعتی موجب ظهور و توسعه دو پدیده اقتصادی - اجتماعی شد. آن‌ها را بنویسید.

۲۲۱. انقلاب صنعتی چه آثار و پیامدهایی داشت؟

۲۲۲. پتر کبیر چگونه روسیه را به قدرت بزرگی تبدیل کرد؟

۲۲۳. جانشینان پتر کبیر برای دستیابی به برنامه‌های او چه اقداماتی انجام دادند؟

ح من کیستم؟

۲۲۴. من آخرین فرمانروای زند هستم که از آقامحمدخان قاجار به دلیل اشتباهاتم شکست خوردم و پس از من، سلسله زندیه منقرض شد.

۲۲۵. آخرین فرمانروای گورکانی هند هستم که کمپانی هند شرقی انگلستان مرا از قدرت برکنار و به برمه تبعید کرد.

۲۲۶. از نوادگان تیمور گورکانی که بر بخش بزرگی از هند حکومت کردم و نقش مهمی در گسترش اسلام و زبان فارسی در هند داشتم.

۲۲۷. از رهبرانی که با چارلز اول، پادشاه انگلستان جنگ کردم، نظام پادشاهی را از میان بردم و خودم رئیس‌جمهور شدم.

۲۲۸. مردم سرزمین من برای رسیدن به استقلال وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند و به رهبری من به پیروزی رسیدند و سپس من به‌عنوان نخستین رئیس‌جمهور این کشور انتخاب شد.

۲۲۹. من از اصحاب دایرةالمعارف فرانسه بودم و به اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن گفتم.

۲۳۰. از مشهورترین روشنفکران فرانسه که به تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر اعتقاد داشتم و از آن دفاع کردم.

۲۳۱. یکی از افرادی بودم که در آستانه انقلاب کبیر فرانسه، بر اهمیت انتخابات تأکید کردم و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانم.

۲۳۲. یکی از فرماندهان ارتش فرانسه که با اجرای کودتا قدرت را به دست گرفتم و سپس به‌عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شدم.

۲۳۳. از افرادی بودم که کشور روسیه را متحول کردم و در مسیر توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی قرار دادم.

ط هر یک از عبارتهای زیر مربوط به کدام رویداد تاریخی است؟

۲۳۴. یکی از پیامدهای این انقلاب این بود که منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

۲۳۵. ظهور این انقلاب، تحولات مهمی را در پی داشت که شتاب گرفتن استعمار از آن جمله بود و با اختراع و تکمیل ماشین بخار در انگلستان آغاز شد.

۲۳۶. انقلابیون این کشور، پادشاه مستبد را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند. این انقلاب در سال ۱۷۸۹م به وقوع پیوست.

سؤالات امتحانی نوبت اول		تألیفی نوبت اول	
درس: تاریخ ۳ (دوازدهم)	رشته: علوم انسانی	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	تاریخ: / /

ردیف	سؤالات	نمره
۱	<p>به خاطر بیاورید:</p> <p>الف) جمله‌های درست و یا نادرست را مشخص کنید.</p> <p>۱. اولین روزنامه ایران را امیرکبیر یا عنوان وقایع اتفاقیه در تهران منتشر کرد.</p> <p>۲. عامل ترور حاجعلی رزم‌آرا، خلیل طهماسبی بود.</p> <p>۳. نمایندگان مجلس شورای ملی در دوره ۱۶ (شانزدهم) مجلس طرح ملی شدن صنعت نفت ایران را مطرح کردند.</p> <p>ب) کدام یک از گزینه‌های سمت راست با گزینه‌های سمت چپ در ارتباط است. (یک مورد اضافی است)</p> <p>۱. از پیشگامان انتقاد به تاریخ‌نگاری سنتی</p> <p>۲. مدرسه دوشیزگان را به‌منظور تحصیل دختران در تهران تأسیس کرد.</p> <p>۳. امتیاز کشف و استخراج نفت در دوره او به داری داده شد.</p> <p>ج) جاهای خالی را با کلمات زیر تکمیل کنید. (دو مورد اضافی است)</p> <p>(بیت‌المقدس - مجلس موسسان - مجلس شورای ملی - مرصاد)</p> <p>۱. اوج حماسه دفاع مقدس ملت ایران در عملیات یا رهایی خرمشهر از اسارت دشمن رقم خورد.</p> <p>۲. در سال ۱۳۰۴ ه. ش. رضاخان، در به پادشاهی ایران انتخاب و سلطنت در خاندان او موروثی اعلام شد.</p> <p>د) گزینه‌های مناسب را انتخاب کنید.</p> <p>۱. کشورهای متفق در جنگ جهانی دوم با حضور چه دولت‌هایی شکل گرفت؟</p> <p>الف) انگلستان، فرانسه، روسیه (ب) آلمان، ایتالیا، ژاپن (ج) انگلستان، فرانسه، شوروی (د) آلمان، ژاپن، اتریش و مجارستان</p> <p>۲. کدام یک از شخصیت‌های زیر به‌عنوان نخستین رئیس جمهوری اسلامی ایران انتخاب گردید؟</p> <p>الف) محمدعلی رجایی (ب) آیت الله مهدوی کنی (ج) ابوالحسن بنی‌صدر (د) آیت الله خامنه‌ای</p> <p>ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱. هنر تعزیه در چه دوره‌ای گسترش یافت؟</p> <p>۲. بعد از انقلاب، کدام نهاد وظیفه رسیدگی به پرونده مقامات و مأموران رژیم سابق را برعهده داشت؟</p>	۳
۲	<p>تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی:</p> <p>الف) فاشیسم:</p> <p>ب) مجمع تشخیص مصلحت:</p>	۱
۳	<p>مقایسه پدیده‌های تاریخی:</p> <p>الف) دو حزب مجاهدین خلق و هیئت‌های مؤتلفه اسلامی در زمان پهلوی چه تشابه و تفاوت‌هایی با هم داشتند؟</p> <p>ب) وضعیت کشاورزی در دوره افشاریه یا دوره قاجاریه را با یکدیگر مقایسه کنید.</p> <p>ج) محاکم شرع و محاکم عرف در دوره قاجار چه تفاوت‌هایی با هم داشتند؟</p>	۱/۵
۴	<p>کاربست شواهد و مدارک تاریخی:</p> <p>متن زیر را بخوانید و به پرسش‌های مربوط به آن پاسخ دهید.</p> <p>زمانی که به تأدیب جهال و رفع اغتشاش ولایت، مرکب همایون شاهنشاه (محمدشاه) ... با چهل عزاده توپ و چهل هزار قشون ... تشریف‌فرمای اصفهان گردید ... معبرها و قراول خانه‌های شهر جمعاً چنانچه سرباز مستحفظ، از خان‌ها تفنگ می‌خواستند و از اعیان و ملاها مقصر، از ساکنین بلده و دهات سیورسات، از مالکین و عمال شهر و بلوکات هشتاد هزار تومان بقایای لاوصول سنوات و زارعین مستأصل، سلطان زمان در غضب، ... توپچیان و سربازان قیامت به پا کردند. میرغصبان خون اشرار ریخته ... آحاد ناس به ذکر «وانقسا» گرفتار، فردی از افراد را یارای گفتار نبود. عاقبت تدبیر شفاعت به دست تقلید این جماعت بود که روزی جهت تفریح شاهنشاه مبرور بقال‌بازی و اسباب‌خوآنچه به حضور مبارک بردند ... بی‌عدالتی‌های ... مستحفظین و محصلین و مستوفیان و مباشران تمام ظاهر کردند. همان روز از خاصیت این حکمت عملی، موکلین ممنوع، متهمین معاف، بقایا بخشیده شدند» (تحویله‌دار اصفهانی، جغرافیای اصفهان، ص ۸۷)</p> <p>براساس متن بالا به سؤال زیر پاسخ دهید.</p> <p>هنرمندان پیام مظلومان و ستم‌مأموران حکومت را چگونه به گوش محمدشاه رساندند؟</p>	۴

تألیفی نوبت اول

سؤالات امتحانی نوبت اول

تاریخ: / /

مدت امتحان: ۹۰ دقیقه

رشته: علوم انسانی

درس: تاریخ ۳ (دوازدهم)

ردیف	سؤالات	نمره
۵	اظهار نظر و قضاوت: الف) به نظر شما چه عواملی تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش تاریخی مورخان گذاشت؟ ب) به نظر شما چرا جامعه ملل در فاصله میان دو جنگ نتوانست اقدام مؤثر و مقیدی انجام دهد؟	۱
۶	توصیف و فهرست و طبقه‌بندی اجزا یا ویژگی‌های پدیده‌های تاریخی: الف) ادامه مبارزه مردم یا حکومت پهلوی در تظاهرات تاسوعا و عاشورای سال ۱۳۵۷ آمریکا را به چه نتایجی رساند؟ (ذکر یک مورد کافی است) ب) اقدامات انگلستان برای جلوگیری از ملی شدن صنعت نفت ایران را بنویسید. (ذکر یک مورد کافی است) ج) امام خمینی، پس از پیروزی انقلاب اسلامی چه وظایفی را به دولت موقت و شورای انقلاب واگذار کردند؟ (ذکر دو مورد کافی است) د) انگیزه‌ها و اهداف صدام برای هجوم نظامی به ایران را بنویسید. (ذکر یک مورد کافی است)	۴
سؤالات تشریحی (علل، دلایل، آثار، نتایج و پیامدهای تاریخی)		
۷	کدام شخصیت‌ها زیر شکنجه ساواک به شهادت رسیدند؟	۱
۸	خواستۀ ایران در جریان دفاع مقدس که در قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل هم مطرح شد، چه بود؟ (یک مورد کافی است)	۰/۵
۹	موسولینی رهبر حزب فاشیست ایتالیا دست به چه اقداماتی زد؟	۱
۱۰	رضا شاه برای حذف احمدشاه از صحنۀ سیاسی ایران چه کرد؟	۱
۱۱	چرا دکتر مصدق در تیرماه ۱۳۳۱ از مقام خود استعفا کرد؟	۱
۱۲	چه عواملی بر خیزش ملت ایران برای طلب کردن و گرفتن حق خود تأثیرگذار بود؟	۱
	جمع نمره	۲۰

- ۱۲۱. (۱) موروثی شدن سلطنت در خاندان او (۲) حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی (۳) حل اختلافات مذهبی یا دولت عثمانی
- ۱۲۲. پیروزی‌های برق‌آسای نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی
- ۱۲۳. او نخست تهماسب روم را به بهانه بی‌کفایتی از سلطنت خلع کرد و سپس بزرگان کشور، علما و سران ایل‌ها و طوایف را به شورای دشت مغان فراخواند و شرایطی را برای پذیرفتن سلطنت مطرح کرد.
- ۱۲۴. به دلیل کارشکنی عثمانی‌ها و گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر
- ۱۲۵. مذهب شیعه بود که در دوره افشاریه ضعیف شد.
- ۱۲۶. کریم‌خان زند برخلاف سنت معمول از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران یا وکیل‌الرعا یا خواند.
- ۱۲۷. (۱) موروثی شدن سلطنت در خاندان او (۲) حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی (۳) حل اختلافات مذهبی یا دولت عثمانی.
- ۱۲۸. (۱) اشتغال پیوسته او به جنگ (۲) بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور
- ۱۲۹. نادر در زمانی که آشوب‌های داخلی و هجوم ارتش‌های بیگانه موجودیت ایران را به خطر انداخته بود، وارد میدان شد و ایران را از خطرهای جدی نجات داد. با این حال توفیق نیافت که زمینه را برای ثبات و امنیت پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشاریه پس از خود فراهم آورد.
- در حالی که کریم‌خان از سیاست جنگ و کشورگشایی پرهیز کرد. در عوض، موجبات آرامش، آسایش، رونق و رفاه و شکوفایی علمی و فرهنگی نسبی قلمرو خود و به‌ویژه قارس را پس از سال‌ها جنگ و ناآرامی فراهم آورد.
- ۱۴۰. لویی شانزدهم ۱۴۱. درست ۱۴۲. درست
- ۱۴۳. نادرست: در دوره نادرشاه، عامل انسجام‌بخش مردم ایران، یعنی مذهب شیعه تضعیف گردید.
- ۱۴۴. نادرست: نادرشاه توفیق فراهم کردن زمینه برای ثبات و امنیت پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت را نیافت.
- ۱۴۵. نادرست: مدارا و احترام کریم‌خان...
- ۱۴۶. درست
- ۱۴۷. نادرست: سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشار و زندیه، اعتبار و قوت سابق را نداشت.
- ۱۴۸. نادرست: مکتب نقاشی شیراز در دوران مغول شکل گرفت.
- ۱۴۹. خراسان ۱۵۲. نهضت یازگشت ادبی
- ۱۵۰. اصفهان ۱۵۳. کلاه فرنگی
- ۱۵۱. صفویه ۱۵۴. گزینه «۱»
- ۱۵۵. الف (۱ / ب) ۳
- ۱۵۶. درگیری‌های داخلی و بی‌ثباتی سیاسی
- ۱۵۷. حکومت نادرشاه بر اقتدارگرایی مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی و ارتش متکی بود.
- ۱۵۸. به این دلیل که از دانش آنان در زمینه تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند.
- ۱۵۹. محمدصادق - اشرف و میرزا بابا
- ۱۶۰. عوامل مختلف داخلی و نفوذ و مداخله قدرت‌های استعماری
- ۱۶۱. آرامش و ثبات سیاسی، کاهش مالیات‌ها، دربار کم‌تجمل و تلاش کریم‌خان برای تثبیت قیمت کالاها، موجب رونق نسبی اقتصاد عصر زندیه نسبت به دوره افشار است.
- ۱۶۲. در عصر افشار و زند به‌سبب آشفتنی‌های سیاسی و اجتماعی، علم و آموزش رونق دوران صفویه را نداشت.
- ۱۶۳. نادر به نزدیکان و اطرافیان خود بدگمان بود و به همین دلیل به هیچ‌کس اعتماد نداشت و هر لحظه ممکن بود دستور قتل کسی را صادر کند.

- ۹۴. نشریات قدیمی منبع پژوهشی ارزشمندی در مطالعات تاریخ معاصر محسوب می‌شدند. بسیاری از احزاب و گروه‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی نشریات مخصوص به خود را منتشر کرده‌اند.
- ۹۵. فعالیت‌های باستان‌شناسان و تشرق‌شناسان
- ۹۶. اعتمادالسلطنه
- ۹۸. خاطرات
- ۹۹. آرتیو ملی
- ۹۷. تاریخ بیداری ایرانیان
- ۱۰۰. با توجه به اهمیت اسناد در پژوهش‌های تاریخی، در بسیاری از کشورهای جهان، محلی برای نگهداری و مرمت آن‌ها و استفاده محققان ایجاد شده که به آن آرتیو گفته می‌شود.
- ۱۰۱. به‌عنوان رسانه گروهی، یکی از ابداعات تأثیرگذار تمدن جدید غربی بود که در دوره قاجار به ایران راه یافت.
- ۱۰۲. در دوره معاصر عده زیادی از شخصیت‌های سیاسی و- اقدام به نگارش خاطرات خویش کردند. این آثار حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی و... است.
- ۱۰۳. (۱) سکه‌ها (۲) مساجد (۳) مهرها و-
- ۱۰۴. اسناد تاریخی شامل کلیه مکاتبات حکومتی، فرمان‌ها، معاهدات سیاسی، نامه‌های شخصی و اداری، اسناد مالی و قضایی، گزارش‌های اقتصادی، فرهنگی، نظامی و حقوقی می‌شوند.
- ۱۰۵. زیرا در این دوره به واسطه تأسیس مراکز و دانشگاه‌های جدید و مواجهه با غرب و ترجمه آثار اروپایی تاریخ و تاریخ‌نگاری به‌صورت یک رشته علمی درآمده بود و هدف از آن بیان چرایی حوادث و اوضاع اجتماعی بود.
- ۱۰۶. پس از پیروزی انقلاب مشروطه، نشریات رشد سریعی پیدا کرد و در دوران پهلوی اگرچه شاهد وجود برخی مجلات تخصصی هستیم اما در مجموع تعداد مطبوعات و شمار نشریات نسبت به عصر احمدشاه قاجار کاهش قابل توجهی یافت.
- ۱۰۷. منظور از سند تاریخی اوراق یا برگ‌نویسه‌هایی است که ارزش اداری و روزمره ندارند اما به دلیل اهمیت محتوایی‌شان، در پژوهش‌های تاریخی به آن‌ها استناد می‌شود و قابلیت نگهداری دائمی دارند.
- ۱۰۸. سفرنامه‌ها از نظر مطالعه تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت فوق‌العاده دارند و حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره موضوع‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و- هستند.
- ۱۰۹. ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان
- ۱۱۰. ناظم‌الاسلام کرمانی ۱۱۲. وقایع اتفاقیه
- ۱۱۱. میرزا صالح شیرازی ۱۱۳. ایرج افشار
- ۱۱۴. آرتیو ملی ایران (سازمان اسناد ملی)

پاسخ سوالات درس ۲

- ۱۱۵. نادرست: روس‌ها با مشاهده توان نظامی نادر، پیش از برخورد نظامی، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند.
- ۱۱۶. نادرست: پس از کشته شدن فتحعلی‌شاه، نادر فرماندهی سپاه تهماسب را عهده‌دار شد.
- ۱۱۷. نادرست: شاه‌رخ میرزا نوه عادل‌شاه از قلمرو وسیع نادر، به مشهد پسنده کرد.
- ۱۱۸. درست
- ۱۱۹. نادرست: تهماسب به همراه نادر و دیگر فرماندهان، در نخستین گام خراسان را تصرف کردند.
- ۱۲۰. نادرست: لطفعلی‌خان آخرین فرمانروای زند بود که به دست آقامحمدخان کشته شد.
- ۱۲۱. نادرست: با مرگ لطفعلی‌خان زند سلسله زندیه منقرض شد.
- ۱۲۲. نادرست: کریم‌خان زند، رئیس طایفه زند از طوایف لر بود.
- ۱۲۳. مشهد ۱۲۷. گزینه «۳»
- ۱۲۴. وکیل‌الرعا یا ۱۲۸. گزینه «۲»
- ۱۲۵. نادرشاه ۱۲۹. گزینه «۱»
- ۱۲۶. انگلیس ۱۳۰. الف (۳ / ب) ۴ / ج (۶ / د) ۱

۲۰۸. بروز جنگ‌های متعدد روسیه با ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی
۲۰۹. این طیفه در این زمان جمعیت بسیار زیادی بودند و بار اصلی مالیات‌ها و خدمات نظامی را بر دوش داشتند.
۲۱۰. آنچه مهم است، پیشرفت علم و تکنولوژی در این دوره است؛ کشورهای غربی به‌خصوص به‌دنبال انقلاب صنعتی، روزبه‌روز بر قدرت و استعمار خود افزودند و از آن طرف، حکومت‌های شرقی فرسوده‌تر و ناکارآمدتر می‌شدند.
۲۱۱. مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه‌مادی فراوان و حمایت دولت‌ها
۲۱۲. گسترش استعمار
۲۱۳. لویی شانزدهم، ماری آنتوانت و مخالفان انقلاب
۲۱۴. اعدام پادشاه و همسرش و نیز مخالفان انقلاب، نشر افکار انقلابی و شعارهای آزادی‌خواهانه
۲۱۵. (۱) اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان (۲) سوءمدیریت و ضعف شاهان (۳) دست‌بندی و توطئه درباریان (۴) ورود استعمارگران
۲۱۶. دولت آمریکا پس از استقلال این کشور با پیشروی به سوی غرب و کشتار وسیع سرخ‌پوستان که ساکنان و صاحبان صدها سلسله اصلی آمریکا بودند، سرزمین‌های وسیعی را تصاحب کرد نیز از نیروی کار بردگان آفریقایی، اقتصاد خود را توسعه بخشیدند.
۲۱۷. اعدام لویی شانزدهم و همسرش ماری آنتوانت و بسیاری از مخالفان یا گیوتین و همچنین افکار و شعارهای آزادی‌خواهانه انقلابیون موجب ترس و خشم دولت‌ها در کشورهای اروپایی شد، در نتیجه آن‌ها یا فرانسه وارد جنگ شدند.
۲۱۸. (۱) استخدام کارشناسان اروپایی (۲) تأسیس مدارس و دانشگاه‌های جدید (۳) تقویت ارتش به‌ویژه نیروی دریایی (۴) دستیابی به دریاهای آزاد
۲۱۹. سرازیر شدن ثروت افسانه‌ای سرزمین‌های استعمارشده‌ای مانند آمریکا و هند و همچنین نظام گسترده‌برده‌داری و تجارت پرسود آن به شکل‌گیری انقلاب صنعتی کمک کرد.
۲۲۰. (۱) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی (۲) افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران
۲۲۱. گسترش بی‌رویه شهرها، رشد جمعیت، به وجود آمدن فاصله طبقاتی، نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی آلودگی‌های زیست‌محیطی
۲۲۲. استخدام کارشناسان اروپایی، تأسیس مدارس و دانشگاه‌های جدید، تقویت ارتش به‌ویژه نیروی دریایی
۲۲۳. جانشینان پتر کبیر در نواحی شرقی اروپا و حوزه دریاهای بالتیک، سیاه و مازندران (خزر) اقدامات نظامی وسیعی انجام دادند که این اقدامات موجب جنگ‌های متعدد روسیه با ایران، عثمانی و فرانسه شد.
۲۲۴. لطفعلی‌خان ۲۲۹. ولتر ۲۳۴. انقلاب باتکوه
۲۲۵. بهادر دوم ۲۳۰. مونتسکیو ۲۳۵. انقلاب صنعتی
۲۲۶. محمد باقر ۲۳۱. روسو ۲۳۶. انقلاب کبیر فرانسه
۲۲۷. کرامل ۲۳۲. ناپلئون بناپارت
۲۲۸. جورج واشنگتن ۲۳۳. پتر کبیر

پاسخ سؤالات درس ۳

۲۳۷. نادرست: آقامحمدخان پسر بزرگ محمدحسن خان قاجار بود.
۲۳۸. نادرست: ... سرکوب طغیان حاکم گرجستان
۲۳۹. درست ۲۴۷. درست
۲۴۰. درست ۲۴۸. درست
۲۴۱. نادرست: دوران صدارت آقاسی ... ۲۴۹. شیراز
۲۴۲. درست ۲۵۰. تهران
۲۴۳. نادرست: ... یا درایت امیر کبیر ۲۵۱. عباس‌میرزا
۲۴۴. نادرست: ... توسط میرزا رضای کرمانی ۲۵۲. امیرکبیر
۲۴۵. درست ۲۵۳. میرزا حسین خان سپهسالار
۲۴۶. درست ۲۵۴. دارالفنون

۱۶۴. از جمله علل و عوامل ناکامی نادرشاه در ایجاد ثبات و امنیت پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت عبارت است از: اشتغال پیوسته او به جنگ، مالیات‌های اضافی که از مردم برای تأمین هزینه‌های جنگ گرفته می‌شد و مهم‌تر از آن بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و رفتار خشن با آنان.
۱۶۵. سازمان اداری و دیوانی در این دوره به نسبت حاکمیت عناصر ایلی، غلبه تفکر نظامی‌گری، بی‌ثباتی سیاسی و کوتاه بودن دوران استقرار سلسله‌های مذکور، اعتبار و قوت سابق را نداشت.
۱۶۶. مالیات‌های اضافی برای تأمین هزینه‌های جنگ، بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور، برخورد خشن با آنان در سال‌های پایانی حکومتش و توجه به تقویت قوای نظامی و غفلت از دیگر عوامل پایداری حکومت
۱۶۷. یا استخدام کارشناسان اروپایی، تأسیس مدارس و دانشگاه‌های جدید، تقویت ارتش به‌ویژه نیروی دریایی
۱۶۸. نادرشاه ۱۶۹. کریم‌خان ۱۷۰. درست
۱۷۱. نادرست: طبقه ممتاز جامعه یعنی اشراف و زمین‌داران بزرگ از پرداخت مالیات معاف بودند.
۱۷۲. درست ۱۷۳. درست ۱۷۴. درست
۱۷۵. نادرست: ولتر از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت. روسو بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قرارداد اجتماعی می‌دانست.
۱۷۶. محمد باقر ۱۸۷. مشروطه
۱۷۷. انگلستان ۱۸۸. ممتاز - سیه‌روزی
۱۷۸. انگلیس ۱۸۹. زندان یاستیل
۱۷۹. استعمار ۱۹۰. گزینه «۴»
۱۸۰. کرامل ۱۹۱. گزینه «۲»
۱۸۱. اسپانیا - فرانسه ۱۹۲. گزینه «۴»
۱۸۲. عثمانی ۱۹۳. گزینه «۳»: نفی منشأ الهی سلطنت
۱۸۳. بردگان آفریقایی ۱۹۴. گزینه «۱»
۱۸۴. تکومسه ۱۹۵. گزینه «۴»
۱۸۵. کالیفرنیا و تگزاس ۱۹۶. الف) ۱ / ب) ۳
۱۸۶. آب و یخار ۱۹۷. وجود رقابت بین دولت‌های اروپایی
۱۹۸. آنان از اینکه طبقه ممتاز برایشان امتیازی قائل نبود، ناراضی بودند.
۱۹۹. (۱) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی (۲) بهره‌کشی از کارگران (داخل اروپا)
۲۰۰. (۱) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی (۲) افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران (ذکر یک مورد کافی است).
۲۰۱. اروپایی‌ها توانستند به تدریج بخش‌هایی از قلمرو عثمانی را تصاحب کنند و بر ضعف دولت عثمانی بیفزایند.
۲۰۲. تحت تأثیر عصر روشنگری اروپا
۲۰۳. ولتر از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت و روسو بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.
۲۰۴. در سده ۱۸م. دولت‌های فرانسه، هلند و انگلستان نیز وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری با نام کمیانی هند شرقی، فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند.
۲۰۵. گروهی از روشنفکران فرانسه بودند که با طرح میاحث علمی و ادبی شروع به انتقاد از وضع موجود کردند.
۲۰۶. پس از مرگ کرامل، مجلس و نظام سلطنت دوباره احیا شدند، اما از آنجا که پادشاه به مجلس توجهی نداشت، نزاعی میان این دو صورت گرفت که در نهایت مجلس پیروز گردید و این واقعه به انقلاب باتکوه معروف شد.
۲۰۷. ولتر از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت، اما مونتسکیو از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد.